

tion, greening, systematics, science, continuity, integrativity, variability and flexibility, innovation specific – the principle of ethical and aesthetic-emotional dimension, dialogue of educational interaction, taking into account local and regional components, the principle of moving from professional expectations to the successes and achievements of all future preschool education professionals in the outlined aspect of environmental and pedagogical activities). It is concluded that the process of professional preparation of students for the education of environmentally sound behavior of preschoolers will be effective and efficient, taking into account the basic and specific patterns that highlight the stable, objective, significant links between its components.

Key words: ecologically expedient behavior; professional training, preschool children, regularity, principle.

УДК 371.036

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.1.18>

Кикіньова Л. М., Зиско В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ КОМПЛЕКСУ ЕВРИСТИЧНИХ ПРИЙОМІВ

У статті науково-теоретично обґрунтовано зміст та методику використання евристичних прийомів, які стають засобом оптимізації процесу навчання в майбутніх учителів музичного мистецтва.

Стаття присвячена проблемі інтерпретації музичних творів як основного компонента розвитку студентів, а також застосування комплексу евристичних прийомів для вдосконалення методики цього процесу.

Розглядається можливість застосування прийомів евристичної діяльності для вдосконалення фортепіанного навчання, збагачення фортепіанної підготовки студентів усвідомленими творчими пошуками у вирішенні художніх завдань. Головним у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є не тільки сума готових знань, яку він отримує під час навчання, але й вироблення в них уміння самостійно та творчо застосовувати отримані знання на практиці.

У статті розкрито, що евристичне навчання є універсальним, тому що воно визначає спрямованість на творче становлення особистості. Евристичне навчання відрізняється від інших впливом засобів не тільки на розвиток студента як особистості, а й на розвиток цілей, технологій, змісту освіти.

Висвітлюється евристичне навчання як нова методологія освіти, яка підводить майбутніх учителів музичного мистецтва до створення власного змісту освіти, до рефлексивного конструювання ними теоретичних елементів знань та практичних умінь; засвоєння студентами знань та умінь відбувається не репродуктивно, а у процесі їх власної діяльності.

У статті представлена евристична діяльність учителя, що передбачає живу, творчу роботу, у якій теоретичні положення виступають принциповою програмою для роздумів і створення мисленнєвого образу педагогічного процесу, конкретної педагогічної ситуації.

Ключові слова: інтерпретація, майбутні вчителі музичного мистецтва, евристичні прийоми, мистецька освіта.

Актуальність дослідження мистецької освіти зумовлена інноваційними процесами, адже вищу мистецьку освіту сьогодні можна розглядати у взаємозв'язку з багатьма чинниками: із принципами гармонізації національного та глобального підходів до професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з акцентуацією науково обґрунтованої практики музично-естетичного навчання, навчання і набуття професійного досвіду в художньо-творчій діяльності майбутніх педагогів-музикантів, розвитком образного мислення з урахуванням збереження національної своєрідності.

Основні чинники модернізації мистецької освіти такі: необхідність ефективно підвищувати рівень музично-педагогічної освіти майбутніх педагогів засобами активного навчання, сучасними технологіями; використання евристичних прийомів у навчально-пізнавальній діяльності студента; потреба узагальнення та відображення нових позитивних змін в умінні самостійно та творчо застосовувати отримані знання на практиці.

Сучасний рівень викладання фортепіанного навчання потребує подачі студентам матеріалу на високому науковому рівні, змістовних узагальнень, дослідницького підходу до аналізу проблем фортепіанної педагогіки.

На жаль, фортепіанна педагогіка лише стає на шляху переходу від описання педагогічних явищ, недосконалих сучасних методик професійної освіти у вищій школі і загальних методичних рекомендацій до дослідження внутрішніх законів навчальної діяльності на основі всебічного пізнання закономірностей виконавського мистецтва, використання даних таких наук, як естетика, педагогіка, фізіологія тощо.

Відомий музикант-методист М. Фейгін слушно відзначає, що прагнення звести всі педагогічні проблеми до опанування інструмента заважають встановленню тісного зв'язку конкретної методики з естетико- і психолого-педагогічною теорією.

Специфічна природа фортепіанного навчання студентів педагогічних університетів визначила пріоритетність комплексу евристичних прийомів у різних галузях музичної діяльності та його музично-професійного становлення. Численні наукові авторські методики зумовили активний пошук шляхів оновлення та збагачення особливості вдосконалення фортепіанного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва засобами комплексу евристичних прийомів [2]. Фортепіанне навчання студентів за евристичним типом виступає як удосконалена методика цього процесу. Численні здобутки у сфері дослідження науковців складових частин змісту цього навчання, до яких ми відносимо такі, як імпровізування й елементарна композиторська творчість транспортування музичного твору з однієї тональності в іншу (А. Душний, Е. Брилін та інші), художньо-педагогічна інтерпретація музики (Г. Падалка), створення акомпанементу і підбирання по слуху (Т. Беркман) [1].

Осмислена теоретичних і практичних засад евристичного навчання обґрунтовані в дослідженнях низки авторів: А. Хуторського, Д. Пойа, В. Пушкіна, З. Калмикової й інших. Визначаючи сутність евристики, її стали трактувати як проблему творчості. В. Пушкін стверджує, що розділ, який дістав назву творчого, або продуктивного, мислення, є основою евристики “як основного компонента галузі знань, якою служить психологія”. Дидактичну евристику обґрунтував А. Хуторський [10].

Прагнучи спрямувати процес навчання у творче русло, передові педагоги-музиканти залучають студентів до складання музики, бачать у цьому активний засіб формування їхніх музично-художніх здібностей (Б. Яворський, Б. Асаф'єв, К. Орф, З. Кодай, Н. Ветлугіна). Л. Баренмойм вважає, що вміння оперувати музичним матеріалом, створювати елементарну музику й імпровізувати – найважливіша ланка виховання майбутніх учителів музичного мистецтва засобами комплексу евристичних прийомів.

Вагомий внесок в обґрунтування та дослідження важливих проблем теорії і практики евристичного навчання зробили А. Хуторський, В. Пушкін, З. Калмикова й інші. Варто згадати роботу психолога В. Пушкіна, де він, зокрема, пише, що основою “евристики як основного компонента галузі знань служить психологія, зокрема той її розділ, який дістав назву творчого, або продуктивного, мислення”.

Евристична діяльність – це процес пошуку деяких важливих дидактичних принципів, наприклад принципу розвивального навчання, науковості й систематичності знань, урахування індивідуальних особливостей студентів. Спосіб навчання, який бере свій початок у відносно закінчених елементах пошуково-перетворювальної дії, яка ґрунтується на усвідомленому підході до вирішення творчого завдання.

Під евристичним навчанням розуміють словесні методи, спрямовані на активізацію інтуїтивних процесів діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва у вирішенні творчих завдань. Визначальною властивістю педагогічної евристики є прийоми “підведення” студентів до правильного рішення, що дозволяє скоротити кількість варіантів перебору рішень. Спостерігається закономірність: чим більше невизначеного міститься в запитаннях, тим більший їхній евристичний потенціал. “Відкриті” запитання, тобто без заданого напрямку пошуку відповіді, відкривають перед студентами багаті шляхи і засоби рішення.

Еврistica, згідно з думкою Д. Пойа, є спеціальною галуззю знань, мета якої – дослідити правила та методи, що ведуть до відкриття та винаходів. Щоб вирішити поставлені завдання, Д. Пойа рекомендує: по-перше, розвивати творчі здібності, а також нові досягнення; по-друге, працювати наполегливо, поки не з'явиться особлива творча ідея.

Серед визначених базових понять Д. Пойа обґрунтовує, у якому напрямі варто налагодити розумову роботу, щоб виконати завдання; розуміння доручення, значущості, його застосування на практиці; складання плану на перспективу вирішення; реалізація плану; детальний аналіз отриманих результатів.

М. Махмутов [5] вважає, що евристична розумова діяльність – це сукупність розумових і практичних дій, спрямованих на досягнення мети для створення нового продукту діяльності. З допомогою евристичного навчання не тільки передається студентам досвід минулого, а і створюється ними власний досвід, орієнтований на яскраві, відомі культурно-історичні аналогі.

Для пошуку відомостей необхідно знаходити відповіді на такі питання: “хто?”, “що?”, “чому?”, “де?”, “чим?”, “як?”, “коли?” [7].

Найбільш повно ця технологія представлена в роботах професора А. Хуторського [9]. Вона передбачає перестановку акцентів з утримання на цілі пізнавальної діяльності. У традиційному навчанні організаційні форми конструюються на основі встановленого змісту освіти. Під час проведення уроків евристичного типу пріоритет віддається цілям творчої самореалізації майбутніх учителів музичного мистецтва, потім – формам і методам навчання, лише потім – змісту навчального матеріалу.

Організаційні форми і методи евристичного навчання мають пріоритети перед змістом навчального матеріалу, активно впливають на нього, можуть його видозмінювати і трансформувати. Такий підхід посилює особистісну спрямованість навчання, оскільки переносить акцент із питання “чого вчити?” на питання “як вчити?”. У центрі уваги педагога виявляється не навчальний матеріал, а сам студент, його навчальна діяльність [3].

Отже, щоб удосконалити фортепіанне навчання майбутніх учителів музичного мистецтва засобами комплексу евристичних прийомів, викладач і сам має бути творчою особистістю, прагнути зробити навчання проблемним, евристичним, отже, цікавим, динамічним, захоплюючим [8].

У результаті такої роботи формуються звукові уявлення, які поступово стають чіткішими і повними. І звукові і рухові уявлення повинні віддзеркалюватись у внутрішньому плані виконавця-піаніста, тобто йому необхідно вміти активно ними оперувати у своєму слуховому мисленні для вдосконалення своєї гри засобами

комплексу евристичних прийомів. Під час виконання твору внутрішні слухо-рухові уявлення повинні випереджати рухові дії, організувати процес за принципом “від внутрішнього до зовнішнього” (К. Мартінсен).

Евристичні прийоми призначені для формування у студентів зацікавленості в отриманні жанрових знань, здатності до розуміння необхідності знань щодо жанру та його специфіки взагалі й у професійній діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва зокрема.

У вивченні музичного твору використовувались такі прийоми: конструювання змісту і мети власного музичного твору, створення проблемних ситуацій, висування власних цілей, ідей, гіпотез щодо інтерпретації твору, проведення аналізу фрагмента уроку.

Евристичне навчання застосовується для вивчення дисциплін природничого циклу, а також для вивчення гуманітарних, мистецьких предметів, оскільки воно універсальне.

Наведемо приклад застосування комплексу евристичних прийомів із метою вдосконалення фортепіанного навчання у студентів.

Евристичний прийом “Веселе музикування”.

Мета застосування цього прийому – активізація творчого розвитку студентів. Іноді доцільно спонукати майбутніх учителів музичного мистецтва до імпровізаційного пошуку, підбирання та транспонування по слуху. Евристичний прийом “Веселе музикування” доцільно застосовувати для елементарного створення музики з метою виховання художніх уявлень. Творче музикування народжується на ґрунті активної переробки наявних музично-слухових уявлень. Водночас такі різновиди фортепіанного навчання, як аналіз навчальної літератури, вибір власного і шкільного репертуару, ескізне опрацювання, допомагають студентам легко утворювати раптові асоціації, імпровізувати. Цей прийом застосовується для активізації евристичного мислення студентів.

Евристичний прийом “Барви звуків”.

Евристична дія цього прийому полягає в безпосередньому включенні майбутніх учителів музичного мистецтва до процесу елементарного творення музики. Для цього необхідно провести підготовчий етап: їм дається завдання домислити закінчення мелодії, дописати пропущені такти, зімпровізувати запитання чи відповідь до даної музичної фрази, придумати ритмічний варіант акомпанементу. Матеріалом для цих занять можуть бути народні пісні. Творче музикування на основі фольклорного матеріалу розвиває ладове й інтонаційне мислення студентів. Написання власних мелодій на тексти народних пісень, ознайомлення з елементарними прийомами варіантних змін мелодій (зміна регістру і штрихів, створення підголосків, орнаментування опорних звуків), створення остинатних акомпанементів. Ускладнення завдань доцільно пов'язувати з поступовим опануванням учнями таких засобів розвитку музичного матеріалу, як повторення, зіставлення, варіювання і розробка. Із часом студенти можуть спробувати свої сили у складанні малих п'єс і середніх форм. Для цього можна використовувати п'єси з навчального матеріалу. Нагромадженні у процесі слухання й виконання музики музично-слухові уявлення майбутніх учителів музичного мистецтва творчо переробляються й оновлюються в їхніх власних творах. Евристичний прийом “Барви тону” має на меті сприяти гармонійному розвитку студента, виховати необхідні технічні навички, розвивати творчі здібності.

Евристичний прийом “Розвиток звукотворчої волі”.

Щоб спонукати студентів до евристичних дій шляхом імпровізації, необхідно широко застосовувати психологічну підтримку “звукотворчої волі” (“звуквисотна воля”, “звукотемброва воля”, “лінієва воля” тощо) за принципом гри “бачу – чую – рухаюсь”. Подвійна спрямованість уваги виконавця на звукову мету і наступний контроль гри, тобто правильне співвідношення орієнтуючої і контролюючої функцій мислення, відоме в музичній практиці як уміння чути себе, що дозволяє формувати легкокоординовані слухо-рухальні зв'язки (так званий феномен “руки, що чують” – основа художньо-виразної музики), є передумовою керованої поведінки під час гри. Подальша робота завдяки використанню цього прийому зосереджує студента на тих питаннях, які можуть бути безпосередньо застосовані в його практичній роботі над виконавською технікою.

Евристичний прийом “Слухання тону”.

Цей прийом застосовується для того, щоби активізувати творче мислення у студентів, пов'язане з умінням зосереджуватися на процесі вдосконалення фортепіанного навчання. “Почути” тон можна тільки через якийсь момент після видобуття, а не водночас із ним. Чому студенти повинні грати повільно, зрозуміло – не тільки для того, щоб мати час подумати над текстом, пальцюванням, ритмом тощо, але передусім для того, щоб почути вже видобуті тони і мати час уявити собі бажане звучання наступних. Усе виконавство, якщо воно досконале, спирається на вчасне уявлення звучання тонів безпосередньо перед їх добуванням (із часом це стає підсвідомим процесом), а якщо воно недосконале, тоді позбавлене цього уявлення. І справді, як важко правильно заграти якийсь важливий, характеристичний, вишуканий тон, наприклад у кантілені шопенівського ноктюрна без попереднього точного уявлення його потрібного звучання. А чи ж не можна те саме сказати про всі тони в сонаті Л. ван Бетховена, інвенції, прелюдії чи менуеті Й. С. Баха або ж у вправі Й. Байера! У всіх цих творах, очевидно, ступінь зрілості уявлення буде різним, але наявність цього уявлення в усіх них обов'язкова. Евристичний прийом “Слухання тону” застосовується для розвитку винахідливості в навчальній діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Евристичний прийом “Світ звукових уявлень”.

Спонукаючи студентів до розвитку музичного слуху можна шляхом застосування прийому “Світ звукових уявлень”. Активізуюча дія цього прийому полягає в наданні студентам можливості спочатку виношувати у своїй уяві музичний образ твору, а потім уже втілювати його на інструменті. Тільки в такому разі його гра стає творчим актом, який перетворює “світ звукових уявлень на реальне звучання”. Уявлення виникає на різних рівнях відбиттєвої системи людської психіки: репродуктивному, пов’язаному з конкретно-чуттєвим відображенням, і продуктивному-творчому рівні. Необхідною передумовою виконавської співтворчості є здатність до ідеальної “переробки” конкретно-звукових музичних уявлень у художній образ. Здатність до конкретних звукових уявлень музичного матеріалу – один з основних компонентів музичного слуху. Евристичний прийом “Світ звукових уявлень” виявляється ефективним для різних видів навчальної діяльності у класі фортепіано, як-от художньо-педагогічна інтерпретація музики, елементарна композиторська творчість, редагування нотного тексту, робота над технічним удосконаленням виконання, моделювання виконавської трактовки. Реалізація цього прийому відбувається за умов вибору у процесі виконання твору або імпровізаційної діяльності засобів музичної виразності в межах гарного смаку. Отже, багатозначні художні підходи в мистецтві стимулюють студентів до евристичного пошуку.

Висновки. Отже, розглянутий нами комплекс евристичних прийомів ґрунтується на опануванні методичних ідей і засобів реалізації, уміння проводити аналіз і проектування педагогічних ситуацій, здійснювати організацію і пошук їх вирішення. Це дозволить майбутнім учителям музичного мистецтва знання, отримані під час навчання, творчо застосовувати на практиці.

Використана література:

1. Брилін Е. Формування навичок композиторської творчості у студентів музично-педагогічних факультетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2002. 19 с.
2. Душний А. Активізація творчої діяльності майбутніх учителів музики. *Педагогіка і психологія професійної діяльності*. Київ, 2005. № 5. С. 73–79.
3. Калмыкова З. Психологические принципы развивающего обучения. Москва : Знание, 1979. 48 с.
4. Масол Л. Методика навчання мистецтва у початковій школі : навчальний посібник для вчителів. Харків, 2006. 256 с.
5. Махмутов М. Проблемное обучение. Основные вопросы теории. Москва : Педагогика, 1975. 365 с.
6. Падалка Г. Педагогіка мистецтва. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
7. Поја Д. Как решать задачу. Москва : Учпедгиз, 1961. 210 с.
8. Пушкин В. Эвристика – наука о творческом мышлении. Москва, 1967. 272 с.
9. Хуторской А. Эвристическое обучение. Москва, 1998. 266 с.
10. Щолокова О. Основы професійної художньо-естетичної підготовки майбутніх вчителів. Київ, 1996. 172 с.

References:

1. Brylin E. V. (2002). Formuvannya navychok kompozytorskoi tvorchosti u studentiv muzychno-pedahohichnykh fakultetiv : dys. kand. ped. nauk : 13.00.02 / KNUKiK [Formation of compositional skills in students of music and pedagogical facultie : dis. cand. ped. sciences : 13.00.02 / KNUKiK]. Kyiv. 19 p. [in Ukrainian].
2. Dushnyi A. (2005). Aktyvizatsiia tvorchoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky. Pedahohika i psykhohohiia profesiinoi diialno [Activation of creative activity of future music teachers. Pedagogy and psychology of professional activity]. Kyiv. № 5. P. 73–79 [in Ukrainian].
3. Kalmykova Z. I. (1979). Psihologicheskie principy razvivayushhego obucheniya [Psychological principles of developmental learning]. Moscow : Knowledge. 48 p. [in Russian].
4. Masol L. M. (2006). Metodyka navchannia mystetstva u pochatkovii shkoli: navch. posib. dlia vchyteliv [Methods of teaching art in primary school: guide for teachers]. Kharkiv. 256 p. [in Ukrainian].
5. Mahmutov M. I. (1975). Problemnoe obuchenie. Osnovnye voprosy teorii [Problem-based learning. The main questions of the theory]. Moscow : Pedagogy. 365 p. [in Russian].
6. Padalka H. M. (2008). Pedahohika mystetstva [Art pedagogy]. Kyiv : Education of Ukraine. 274 p. [in Ukrainian].
7. Poja D. (1961). Kak reshat zadachu [How to solve the problem]. Moscow : Uchpedgiz. 210 p. [in Russian].
8. Poja D. (1967). Kak reshat zadachu [Heuristics is the science of creative thinking]. Moscow. 272 p. [in Russian].
9. Hutorskoj A. V. (1998). Yevristicheskoe obuchenie [Heuristic training]. Moscow. 266 p. [in Russian].
10. Shcholokova O. P. (1996). Osnovy profesiinoi khudozhno-estetychnoi pidhotovky maibutnikh vchyteliv [Fundamentals of professional artistic and aesthetic training of future teachers]. Kyiv. 172 p. [in Ukrainian].

Kikinyova L. M., Zysko V. V. Peculiarities of improvement of piano education of future teachers of music art by means of the complex of heuristic techniques

The article scientifically and theoretically substantiates the content and methods of using heuristic techniques that will be a means of optimizing the learning process for future teachers of music.

The article is devoted to the problem of interpretation of musical works as the main component of student development, as well as the use of a set of heuristic techniques to improve the methodology of this process.

The possibility of using heuristic techniques to improve piano learning, enriching students' piano training with conscious creative pursuits in solving artistic problems is considered. The main thing in the process of professional training of future music teachers is not only the amount of ready-made knowledge he receives during his studies, but also the development of their ability to independently and creatively apply the acquired knowledge in practice.

The article reveals that heuristic learning is more universal, because it determines the focus on the creative development of the individual. Heuristic learning differs from others by the influence of means not only on the development of the student as a person, but also on the development of goals, technologies, content of education

Heuristic learning is highlighted as a new methodology of education, which: leads future teachers of music to create their own educational content, to reflectively construct theoretical elements of knowledge and practical skills; students' acquisition of knowledge and skills is not reproductive, but in the process of their own activities.

The article presents the heuristic activity of the teacher, which involves live, creative work, in which theoretical positions are a fundamental program for reflection and creation of a mental image of the pedagogical process, a specific pedagogical situation.

Key words: *interpretation, future teachers of music art, heuristic methods, art education.*

УДК 37.211.24

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.84.1.19>

Коростіянець Т. П., Недялкова К. В.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються питання використання інформаційно-комунікаційних технологій, а саме дистанційних освітніх технологій для організації самостійної роботи студентів з метою підвищення її ефективності. Визначено, що в сучасному розумінні безперервна освіта – індивідуалізована за спрямованістю, часом і темпами освіта, яка надає кожному право і можливість для реалізації власної освітньої програми. Тенденція збільшення бюджету часу, відведеного на самостійну роботу, проявляється все помітніше, тому результативна дистанційна освіта неможлива без наявності в тих, хто навчається, навичок самостійної роботи і готовності до самоосвіти. Відзначено, що з упровадженням дистанційних освітніх технологій видозмінюється структура професійної діяльності викладача. Він набуває статусу консультанта, який планує, організовує, оцінює і контролює самостійну діяльність студентів. Головними чинниками педагогічної допомоги виступають створення творчого освітнього середовища і спільна творча діяльність викладачів і студентів.

Сформульовано завдання самостійної роботи студентів у сучасних умовах, показано різні її види, що реалізуються за допомогою електронного навчального курсу. Сучасний аналіз навчального процесу та численних досліджень дозволив розділити вміння і навички самостійної роботи студентів на п'ять блоків: гностичні, проєктувальні, конструктивні, організаційні та комунікативні. Порівняльний аналіз результатів проведеного дослідження щодо сформованості вмінь самостійної роботи показує, що ці вміння, як за окремими блоками, так і загалом, у студентів дистанційної форми навчання сформовані краще. Це можна пояснити тим, що студенти, які вибирають дистанційну форму здобуття освіти, усвідомлюють, які обсяги самостійної роботи на них чекають, вони мають високу мотивацію і готовність до самостійного опанування знань. Отже, щоб бути ефективним, дистанційне навчання, з одного боку, має спиратися на добре сформовані вміння і навички самостійної роботи, а з іншого – саме така форма організації навчання передбачає їх подальший розвиток і становлення самостійності як риси особистості.

Ключові слова: *безперервна освіта, дистанційне навчання, самостійна робота, самооцінка, електронний навчальний курс.*

Нині ми вже можемо з упевненістю підтвердити, що наша цивілізація перейшла на принципово новий, інформаційний ступінь розвитку, сформувала так зване інфогенне суспільство. Бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій у кінці минулого і початку нового століття привів не тільки до технічних змін, але і до значних змін у соціальному житті. В умовах, що змінилися, успішним у професійній сфері стає той, хто здатний швидко перебудуватися відповідно до зміни технологій і вимог ринку, тобто той, хто готовий до самоосвіти протягом життя. Сучасні тенденції в суспільстві вимагають модернізації процесу підготовки майбутніх фахівців шляхом цілеспрямованого зосередження на поглибленому розвитку аналітичних умінь студентів, їхнього стратегічного мислення, здатності синтезувати інформацію, використання різних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із практикою, роботою в команді, швидкої адаптація до змін.

Дистанційне навчання – порівняно нове явище в Україні. Проблеми дистанційного навчання приділяється велика увага в роботах С. Вітвицької, Г. Козлакової, В. Кухаренко, В. Ясулайтіса, А. Петрова, Е. Полат, О. Тищенко, А. Хуторського й багатьох інших. Науковці розглядають дистанційне навчання як таку організацію навчального процесу, за якої викладач розробляє навчальну програму, що базується на самостійній роботі студента.

Питанню самостійної роботи студентів також за останні роки в педагогічній науці присвячено багато уваги. Це роботи С. Архангельського, В. Буряка, М. Гарунова, Є. Голанта, Б. Іоганзена, С. Зінов'єва, В. Козакова, О. Молібога, Р. Нізамова, М. Нікандрова, П. Підкасистого й інших. Водночас у наявних підходах до даної проблеми не підкреслені відмінності самостійної роботи від самоосвіти, не позначені умови розвитку готовності тих, хто навчається, до самостійної роботи, складники самостійної роботи.